

УДК 811.111'232:378.091.39

ГУМОРИСТИЧНІ СИТУАЦІЇ ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ УМОВ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кобзар О.І., Лешньова Н.О. (Харків)

У даній роботі розглядаються гумористичні ситуації як засіб створення на заняттях сприятливих психологічних умов для вивчення іноземної мови та підвищення мотивації. Даються практичні рекомендації з використання гумористичних ситуацій у навчальному процесі.

Ключові слова: гумористична ситуація, сприятливі психологічні умови, сприйняття, увага, мотивація.

Кобзарь Е. И., Лешнёва Н. А. Юмористические ситуации как средство создания благоприятных психологических условий для усвоения учебного материала на занятиях по английскому языку. В данной работе рассматриваются юмористические ситуации как средство создания на занятиях благоприятных психологических условий для изучения иностранного языка и повышения мотивации. Даются практические рекомендации по применению юмористических ситуаций в учебном процессе.

Ключевые слова: юмористическая ситуация, благоприятные психологические условия, восприятие, внимание, мотивация.

Kobzar O., Leshnyova N. Humorous Situations as a Means of Creating Favourable Psychological Conditions for Learning an Educational Material at the English Lessons.

Humorous situations as a means of creating favourable psychological conditions for learning a foreign language and increasing motivation are considered in the present paper. Practical recommendations on the usage of humorous situations in the process of teaching are given.

Key words: humorous situation, favourable psychological conditions, perception, attention, motivation.

Сучасність вимагає від фахівців у різних галузях науки та техніки не лише глибоких професійних знань, але й володіння іноземною мовою як інструментом здобуття новітньої інформації за фахом

з іншомовних джерел та засобом комунікації. Тому перед викладачами іноземних мов стоїть важлива задача – створити на заняттях такі умови, які найбільше сприяють засвоєнню навчального матеріалу.

Мета нашої статті – розглянути гумор як один із засобів створення психологічних умов вивчення іноземної мови та підвищення мотивації навчання.

Розробка оптимальних прийомів та методів навчання, які здатні створити такі умови, нерозривно пов'язана з дослідженням проблем сприйняття мовлення та мовленнєвого впливу, яким приділяли велику увагу спеціалісти в галузі психології, психолінгвістики та теорії масової комунікації [1–14]. Дослідження, які вони провели, підтверджують, що емоційно забарвлена інформація сприймається та запам'ятовується значно краще, ніж емоційно нейтральна.

Необхідною умовою сприйняття навчального матеріалу студентами є увага. Без уваги неможливе сприйняття, а без сприйняття неможливе розуміння цього матеріалу, його міцне запам'ятовування, творче відтворення та використання. Тому увагу слід вважати основною психологічною умовою успішності навчання. Таким чином, мовленнєвий вплив починається з привернення уваги до мовленнєвого повідомлення [2].

Психологи [2] наголошують, що увагу привертають найбільш потужні, яскраві, нові та несподівані подразники. Але привернути недовільну увагу до мовленнєвого повідомлення – це ще не означає спонукати слухачів дослухати його до кінця: треба не лише завоювати їх увагу, але й підтримувати її до закінчення мовленнєвого впливу [5].

Інтерес є одним із найефективніших збуджувачів уваги. Для збудження уваги та інтересу є два засоби: розташування найбільш важливих повідомлень у тексті та мотивація, її дієвість для аудиторії. Доцільно розташовувати найважливішу інформацію на початку (антикульмінація) чи у кінці тексту (кульмінація), а не в середині. Дослідження показали, що кульмінація має більшу перевагу для зацікавленого слухача або читача, для якого достатньо невеликого стимулу, щоб примусити його дослухати або дочитати текст до кінця [9]. З цієї точки зору, ефективним є використання у навчальному процесі гумористичних ситуацій чи анекдотів, тому що особливість цього жанру полягає в тому, що уся суть анекдоту міститься в останній фразі.

Засоби привернення уваги об'єкту впливу можуть міститися не лише у самому тексті, але й за його межами [9]. На процес сприйняття у значній мірі впливає настанова, тобто готовність до певної діяльності [3; 12]. Ця настанова фіксується свідомістю реципієнта та спричиняє стійкий вплив на розуміння матеріалу, що пропонується для сприйняття.

Викладач, повідомляючи студентам, що збирається розповісти їм англійський анекдот, тим самим дає їм настанову на слухання. При цьому вони не тільки дослухають його до кінця з великою увагою, але й докладуть максимум зусиль, щоб зрозуміти суть анекдоту. Розумова активність та, як наслідок, підвищення продуктивності недовільного запам'ятовування викликає при цьому й своєрідний орієнтувальний рефлекс на новітність [14].

Як відомо, гумор є потужним засобом впливу на емоційну сферу людини та важливим чинником емоційної пам'яті, а отже, й засобом підвищення ефективності навчання та підсилення мотивації вивчення іноземної мови. Емоційне збудження залучає до активної діяльності важливі підкоркові центри мозку. Це тонізує кору великих півкуль та підвищує її функціональну працездатність.

Вплив на емоції сприяє не лише стійкому, але й швидкому запам'ятовуванню навчального матеріалу, оскільки формування слідів емоційної пам'яті відбувається, головним чином, з першої пред'яви [13: 304].

Цілеспрямований вплив на емоційну сферу студентів призводить до підвищення мотивації при вивченні іноземної мови, оскільки функція емоцій полягає у наведенні суб'єкта на їх дійсне джерело, у тому, що емоції сигналізують про особистий сенс подій у його житті. При цьому емоції відображають значущість змісту діяльності суб'єкта (функція оцінки) та визначають його для відповідної діяльності (функція спонукання) [13: 304–305].

Таким чином, гумор є одним із найефективніших засобів емоційного впливу на аудиторію, він допомагає підтримувати жвавий інтерес та увагу, створювати сприятливу моральну та емоційну атмосферу на занятті. Коли викладач і студенти сміються разом, вони разом підіймаються все вище по шляху перетворення групи студентів у колектив [10: 231]. Груповий настрій має велику імпульсивну силу, динамічність, значно впливає на поведінку людей.

Сміх в аудиторії заразливий, комічне сприймається тут особливо активно. Як вважають психологи, сміх виступає як засіб об'єднання людей [8]. Спільне сприйняття також накладає певний відбиток на процес розуміння за рахунок заразливого впливу присутніх. При цьому виникає ефект солідарності, який стає особистим спонукачем діяльності кожного [14].

В арсеналі кожного викладача повинні бути анекдоти, що ілюструють навчальний матеріал з різних аспектів: фонетики, лексики, граматики, аудіювання.

При навчанні фонетики доцільно використовувати ситуації, гумористичний ефект яких базується на омонімії або на діалектній вимові. Наприклад:

1) *At a station an old lady asks a young man: "When does the next train come in, and how long does it stop?"*

The man answers: "From two to two to two-two".

"Let's ask somebody else," the lady says to her husband, "this poor man stutters." /G. G. Pocheptsov/

2) *American Traveller (to hall-porter of an Irish country hotel) – How many mails a day are there in this hotel?"*

Hall-Porter – "Three, sir; breakfast, dinner, and tax."

/G. G. Pocheptsov/

При навчанні лексики особливий інтерес викликають ситуації, гумористичний ефект яких базується на полісемії. Наприклад:

1) *The professor rapped on his desk and shouted: "Gentlemen, order!"*

The entire class yelled: "Beer!" /G. G. Pocheptsov/

2) *"Last week a grain of sand got into my wife's eye and she had to go to a doctor. It cost me five dollars."*

"That's nothing. Last week a fur coat got into my wife's eye and it cost me five hundred dollars." /G. G. Pocheptsov/

У студентів немовних факультетів певний інтерес викликають й ситуації, в яких використовується спеціальна термінологія. Наприклад:

1) для студентів економічного факультету:

– *There is direct and indirect taxation. Give me an example of indirect taxation.*

– *The dog tax, sir.*

– *How is it?*

The dog does not have to pay it. /G. G. Pocheptsov/

2) для студентів медичного факультету:

PROFESSOR: – “What kept you out of class yesterday – acute indigestion?”

CO-ED: – “No, a cute engineer.” /G. G. Pocheptsov/

3) для студентів хімічного факультету:

TEACHER: – “Every day we breathe oxygen. What do we breathe at night, Willie?”

WILLIE: – “Nitrogen.”

Різні граматичні явища доцільно ілюструвати за допомогою гумористичних ситуацій. Наприклад:

1) при вивченні герундія:

– What’s the difference between a camel and a man?

– Er... well, a camel can go on working for a week without drinking, whereas in the case of a man it is the other way round. A man can go on drinking for a week without working.

/G. G. Pocheptsov/

2) при вивченні модальних дієслів:

MOTHER (at dinner): – “Peggy, darling, you shouldn’t scratch your nose with your spoon.”

PEGGY: – “Oh, mother – ought I have used a fork?”

/G. G. Pocheptsov/

Вдало підібрана гумористична історія запам’ятовується швидше, ніж будь-яке правило, та активізує творчі здібності студентів.

При навчанні аудіювання слід звернути особливу увагу на відбір матеріалу, зміст тексту повинен бути новим та цікавим [2]. Прийом новітності є одним з важливих методичних засобів підвищення інтересу до предмету.

Досвід показує, що гумор допомагає зняти напруження у стомлених слухачів та подолати психологічний бар’єр, забезпечує інтерес до вивчення іноземної мови, створює на занятті атмосферу емоційного підйому, яка стимулює роботу психічних процесів уваги, мислення, пам’яті, творчості, приносить відчуття радості та велике моральне задоволення, а також значно підвищує мотивацію навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемов В.А. Психология обучения иностранным языкам / В.А. Артемов. – М.: Просвещение, 1969. – 279 с.

2. Беляев Б.В. Очерки по психологии обучения иностранным языкам / Б.В. Беляев. – М. : Просвещение, 1965. – 227 с.
3. Бжалава И.Т. Восприятие и установка / И.Т. Бжалава. – Тбилиси : Мецниереба, 1965. – 226 с.
4. Зимняя И.А. Смысловое восприятие речевого сообщения (в условиях массовой коммуникации) / И.А. Зимняя, А.А. Леонтьев, Т.М. Дридзе. – М. : Наука, 1976. – 263 с.
5. Кони А.Ф. Советы лектору // Об ораторском искусстве / А. Ф. Кони. – М.: Госполитиздат, 1958. – 278 с.
6. Леонтьев А.А. Языкознание и психология / А.А. Леонтьев. – М. : Наука, 1966. – 80 с.
7. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики / А.Н. Леонтьев. – М. : МГУ, 1981. – 584 с.
8. Маркичева Т.Б., Ножин Е.А. Мастерство публичного выступления / Т.Б. Маркичева, Е.А. Ножин. – М. : Знание, 1989. – 176 с.
9. Речевое воздействие в сфере массовой коммуникации. – М. : Наука, 1990. – 136 с.
10. Синько Л.В. Требования к учителю-специалисту интенсивного обучения / Л.В. Синько // Методика интенсивного обучения иностранным языкам – К. : Виц. шк., 1988. – С. 228–232.
11. Станкин М.И. Юмор как средство психолого-педагогического воздействия. От смешного до серьезного один шаг : учеб. пособие / М.И. Станкин. – Воронеж, 2007. – 253 с.
12. Узнадзе Д.Н. Экспериментальные основы психологии установки / Д.Н. Узнадзе. – Тбилиси : АН ГССР, 1961. – 210 с.
13. Харенко В.М. Эмоциональные средства регулирования межличностных отношений / В.М. Харенко // Методика интенсивного обучения иностранным языкам. – К. : Виц. шк., 1988. – С. 304–320.
14. Шерковин Ю.А. Психологические проблемы массовых информационных процессов / Ю.А. Шерковин. – М. : Мысль, 1973. – 215 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Pocheptsov G.G. Language and Humour / G.G. Pocheptsov. – Kiev : Vyscha škola, 1982. – 327 с.